

TRANSILVANIA IN WESTERN HISTORIOGRAPHY: 1965-1989. SOME CONSIDERATIONS

Gabriel MOISA

The considerations related to the themes and the epochs approached by the western historiographies are very interesting. Each has its own aspects and accents related to Transilvania. The reasons depend on the affinities and the researcher training, but also on the special interest of some states related through history to Transilvanian state, like Hungarian and German historiographies. Excepting Hungarian historiography that, in fact, does not belong to western research but must be mentioned because of objective reasons, the majority of studies regarding the Romanians are in English space.

This fact can be explained by the special material resources from there and by some spirits who knew how to come near Transilvanian and Romanians history and to devote themselves to Romanian problems. If we take into account only the last part of the XX century, we will have to mention, for their approaching and encouragement of Romanians, historians like Hugh Seton-Watson, Henry L. Roberts, Sherman D. Spector, Nicholas M. Nagy-Talavera, William O. Oldson, Barbara Jelavich, Charles Jelavich, Eric D. Tapee or Stephen Fischer-Galati. They created a real institutional system, institutions, and magazines, which ensure even today the continuity of the Romanian history's research.

Having these as example, a lot of other conscientious young men came along, forming a new contemporary history section, that began in 1960-1970 of the past century, offering new dimensions to Romanian research. Between these, we mention Dennis Deletant, Frederick Kellog, Keith Hitchins, Katherine Verdery, Trond Gilbert, Frederick Barth or Paul Michelson, all of them having incontestable merits for the continuity, thoroughgoing and understanding of Romanian history.

If the historiographies from the English space, especially the American and English ones, are interested in the modern and contemporary periods, those belonging to the central Europe, German and Hungarian, approach the aspects related to medieval and modern periods, when Transilvania was a component of these worlds. While the Germans and Hungarians have a direct interest in Transilvania's research, English and American historiographies respond to some research directions initiated by institutes and universities, London, Maryland, Illinois, interested in the evolution of post-war Romania, more and more paradoxically after 1965. They have searched the explanations for this situation in inter-war years and the XX century, considered by American historiography the century where could be found many contemporary evolutions causes. In order to support this, we can mention a series of doctor's degree thesis written in Romania by American and English researchers Keith Hitchins, Paul Michelson, Katherine Verdery, Frederick Kellog or Dennis Deletant, whose research tried to clear a lot of unknowns of the Transilvania's history and the Romania's one as a whole.

Italian historiography is a special case regarding Transilvania's research, responding to some common realities Romanian – Italian, appeared out of a common origin and linguistic

fund. Italian research, leaded by Mario Ruffini¹, Carlo Tagliavini², Giuliano Bonfante³ or Cesare Alzati⁴, emphasizes the similar connections between the two worlds.

Cezare Alzati proved himself a very good expert of the Transilvania's realities, discovering new affinities between Transilvania and Italy, based on a common Christian fund. Italian researchers, especially Mario Ruffini, have approached many classical problems of politic history, being in the same time the most constant presence in the clerical history investigations from all western historiographies. Luigi Prosdocimi and Cezare Alzati have showed a special attention for medieval and modern periods. The main research directions, validated by a lot of articles, studies and books of Italian historiography, regarding the Transilvanian space between 1965-1989 were related to institutional history of the church and to the church's history as a whole, especially to the aspects regarding the common Christian fund and the evolution of Catholic Church from Ardeal. We notice a translation of the research from politics to confessional between 1960-1980, extremely reach in this kind of approaches.

American historiography extended its preoccupation between the last part of the '60 and the years '80. If in the first years of Ceausescu regime, Transilvania's history investigation was simplified, as the Italian one, having as a goal especially politic history approaches, the last 10-15 years of communism have known new themes regarding anthropology, historiography or culture history, due especially to some historians like Gail Kligman⁵, Katherine Verdery⁶ or Frederic H. Barth⁷. American historiography continued, through Keith Hitchins⁸, to investigate the XX century in Transilvania, based on Romanian people's history and its evolution from the beginning of modern period until Romanian national state completion.

English historiography followed a straight trajectory compared to other cases between seven and nine decades regarding Transilvania's history investigation, emphasizing especially the communist years. Politic, social, economic or many others aspects of the system from Bucharest were studied especially by School of Slavonic from University of London and by Dennis Deletant, the main promoter of Romania's research in England since 1965⁹, along with Eric D. Tapee, in a first stage. These were dedicated almost entirely until

¹ M. Ruffini, *Storia dei romeni di Transilvania*, Torino, 1941; Idem *La scuola latinista Romana (1780-1871)*, Roma, 1941

² C. Tagliavini, *Formarea limbilor neolatine*, București, 1979

³ G. Bonfante, *Locul limbii române între limile romanice*, în *Studii române*, București, 2001, p. 70-76 (prima publicare în *Revue des Etudes Roumaines*, Paris, 7-8, 1961, p. 251-256); Idem, *Studii romeni*, Societa Accademica Romana, Collana di studii e sagii, VI, Roma, 1973; etc.

⁴ C. Alzati, *Terra romana tra Oriente e Occidente, Chiesa ed etnie nel tardo '500*, Milan, 1982; Idem, *Cristianita occidentale e Oriente cristiano*, în *Chiesa diritto e ordinamento de la "societas Christiana" nei secoli XI e XII. Ati della nova Settimana internazionale di studio*, Mendola, Milano, 1986 etc.

⁵ G. Kligman, *Căluș. Symbolic transformation in Romania Ritual*. Chicago, 1981; Idem, *The Wedding of the Dead: Ritual, Poetics and Popular Culture in Transilvania*, Los Angeles, 1988; etc.

⁶ K. Verdery, *On the nationality problem in Transilvania until world war I, on overview*, în *East European Quarterly*, vol. XIX, nr. 1, 1985; Idem, *Compromis și rezistentă. Cultura română sub Ceaușescu*, București, Editura Humanitas, 1994

⁷ F.H. Barth, *Marriage Traditions and Customs among Transylvanian Saxons*, în *East European Quarterly*, vol. XII, nr. 1, 1978, p. 93-10

⁸ K. Hitchins, *Laic și eclesiastic în mișcarea națională românească din Transilvania*, Cluj, 1972; Idem, *Religion and Rumanian Consciousness in Eighteen Century Transylvania*, în *Slavonic and East European Review*, vol. 5, nr. 2, 1979, p. 214-239; Idem, *The Idea of Nation. The Rumanians of Transylvania 1691-1849*, București, 1985, Idem, *Conștiință națională și acțiune politică la români ardeleni 1700-1868*, vol. I, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1987; Idem, *Conștiință națională și acțiune politică la români ardeleni 1868-1918*, vol. II, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1992; Idem *Mit și realitate în istoriografia românească*, București, Editura Humanitas, 1997; etc.

⁹ D. Deletant, *The past in contemporary Romania: some reflections on curent Romanian historiography*, în *Slovo*, nr. 1, 1988, p. 77-91; Idem, *Slavonic letters in Moldavia, Wallachia and Transylvania from the tenth to the Seventeenth Centuries*, în *Studies in Romanian History*, București, 1991, p. 92-115 (prima publicare în *The Slavonic and East European Review*, vol. 64, nr. 2, 1980); Idem, *Crimes against the spirit*, în *Index and censorships*, nr. 8, 1989; etc.

1989 to the above themes, English historiography having fewer research directions than the others were. Englishmen were the most consistent in promoting official connections with Romanian historiography. The meeting between Romania and England on historic themes took place once at three years since 1974, regardless the aspects of the system from Bucharest. Dennis Deletant had a special merit; he continued the way started by his mentor, Eric D. Tapee in 1974.

German historiography was, except for Hungarian one, the most complex regarding Transilvania. We can find here different problems studied, since the approaches related to Middle Ages until contemporary history investigations.

Since 1960 until 1990, Mathias Bernath was the leader of *Südost Forschungen* magazines, this being an important gain for the investigation of this province. Politic history research of Transilvania through Karl Nehring¹⁰, Gerhard Seewan¹¹ or Manfred Stoy¹², completed with Romanian people from Ardeal studying through Mathias Bernath¹³ and Emanuel Turczinski¹⁴ and its evolutions until the beginning of the modern epoch are the main directions showed by German investigation on Transilvania. German historiography has great contributions to the elucidation of the genesis of Romanian national conscience, Mathias Bernath being one of known specialists from this field, a model of analysis and explanation, able to elucidate this problem. German research knew an upward evolution from the theme richness' point of view since 1960 until the end of 1980, when Transilvania's history was increasingly understood through increasingly rigorous contributions. The last two decades of Ceausescu regime knew the most valuable historic analysis, due to the research diversity and studies centers multiplication. The Osteuropa Institut from Berlin or the University of Bochum also excellently investigated Transilvanian space, here existing a powerful section for central European history, coordinated by Emanuel Turczinski. German historiography had great contributions at the Romanian national conscience development in a propitious frame created by Vienna through its integration politic.

Hungarian historiography had and still has a special interest on Transilvania. We do not think that it is necessary to discuss about the reasons for this reality because these are very well known, Romanian and Hungarian historiographies having disputes since the "Scoală Ardeleană" time.

We can come to an obvious conclusion, valid for the Romanian historiography as well. There are two major categories of investigations and researchers. The first one includes those who write at a politic order and the second one is represented by those who tried to eliminate the politic command and subjectivity insinuated in the scientifically conclusion.

In this chapter, we tried to present the positions of the most important historiographies outside Romania, western and Hungarian, regarding a very complex subject due to numerous concrete sensibilities that appeared when we talk about Transilvania. Certainly, the subject is not closed. We can conclude that it is necessary to approach an impartial attitude in historic investigation when it comes to this space or another one.

¹⁰ K. Nehring, *Die Bocskai Krone als Object des patrimoine intellectuel*, în *Südost Forschungen*, Band XLIII, München, 1984, p. 123-133

¹¹ G. Seewan, *Bewerkungen zu einem neuen Standard werk der siebenbürgischen Landgeschichte*, în *Südost Forschungen*, Band XLVII, München, 1988, p. 241-247

¹² M. Stoy, *Politik und geschichtswissenschaft in Rumäien*, in *Südost Forschungen*, Band XLI, München, 1981, p. 219-259

¹³ M. Bernath, *Habsburg und die Aufgabe der Rumänischen Nationsbildung*, München, 1969; Idem, *Aufänge der Nationsbildung an den unteren Donau*, în *Südosteuropa Jahrbch*, 5, 1961, p. 45-55; etc.

¹⁴ E. Turczinsky, *Konfession und Nation. Zur Frühgeschichte des Serbischen und Rumänischen Nationsbildung*, Berlin, 1976

TRANSILVANIA ÎN ISTORIOGRAFIA OCCIDENTALĂ: 1965-1989. CÂTEVA CONSIDERAȚII

Rezumat

Consideratiile pe marginea temelor și epocilor abordate de istoriografiile occidentale sunt extrem de interesante. Fiecare dintre acestea își are propriile aspecte și accente pe care le discută în legătură cu Transilvania. Dacă istoriografiile din spațiul anglo-saxon, mai ales americană și engleză, sunt interesate de epocile modernă și contemporană, cele din spațiul central european, germană îndeosebi, abordează, aproape firesc am spune, aspecte ce țin de epocile medievală și modernă, perioade istorice în care Transilvania a fost parte componentă a respectivelor lumi, existând pentru aceasta o oarecare afinitate. În vreme ce germanii au un interes direct în cercetarea Transilvaniei, istoriografiile engleză și americană răspund unor direcții de cercetare inițiate de o serie de institute și universități, Londra, Maryland, Illinois etc., interesate de evoluția unei Români postbelice tot mai paradoxale după 1965, căutând explicațiile acestei situații atât în anii interbelici cât și în secolul al XIX-lea socotit, mai ales de istoriografia americană secolul în care se regăsesc multe din cauzele evoluțiilor contemporane. În întâmpinarea acestor probleme vin o serie de teze de doctorat pregătite în România de cercetători americani și englezi, Keith Hitchins, Paul Michelson, Katherine Verdery, Frederick Kellog sau Dennis Deletant ale căror cercetări încearcă să lămurească numeroase necunoscute ale istoriei transilvănene și românești în general.

Istoriografia italiană este un caz aparte în ceea ce privește cercetarea Transilvaniei răspunzând unor realități comune româno-italiene descinse dintr-o origine și un fond lingvistic comun. Cercetarea italiană, fie că vine de la Mario Ruffini, Carlo Tagliavini sau de la Cesare Alzati accentuează legăturile comune ale celor două lumi cu un plus de consistență și interpretare la ultimul. Cezare Alzati s-a dovedit un foarte fin cunoscător al realităților transilvănene descoperind afinități inedite transilvâneano-italiene mergând pe firul unui fond creștin comun. Cercetătorii italieni, cu predilecție Mario Ruffini, au abordat în ceea ce privește Transilvania o serie de chestiuni clasice de istorie politică, fiind în același timp cea mai constantă prezență în câmpul cercetărilor de istorie ecleziastică dintre toate istoriografiile occidentale. O specială atenție au acordat epocilor medievală și modernă mai ales Luigi Prosdocimi și Cezare Alzati. Principalele direcții de cercetare, validate de numeroase articole, studii și cărți ale istoriografiei italiene cu privire la spațiul transilvănean între 1965-1989 s-au referit la istoria instituțională a bisericii și la istoria bisericească în ansamblul său, mai ales la chestiuni ce țin de fondul creștin comun și de evoluția bisericii greco-catolice din Ardeal. Se observă o clară translație a cercetării dinspre politic spre confesional în intervalul cuprins între anii '60-'80, extrem de bogăți în acest tip de abordări.

Istoriografia americană și-a diversificat preocupările între ultima parte a anilor '60 și anii '80. Dacă în primii ani ai regimului Ceaușescu cercetarea istoriei Transilvaniei era oarecum simplificată, la fel ca și în cazul celei italiene, orientându-se cu predilecție spre abordări de istorie politică, ultimii zece-cinsprezece ani de comunism cunosc îmbogățirea evantaiului tematic prin cercetările de antropologie, istoriografie sau istoria culturii datorate mai ales unor istorici ca Gail Kligman, Katherine Verdery sau Frederic H. Barth. Istoriografia americană cu al său potențial inepuizabil a continuat însă, mai ales prin Keith Hitchins, și investigarea secolului al XIX-lea transilvănean privit prin prisma istoriei națiunii române și evoluțiilor acesteia de la începuturile modernității și terminând cu desăvârșirea statului național român.

Istoriografia engleză a urmat, spre deosebire de celelalte cazuri, o traiectorie cât de cât liniară între deceniile șapte și nouă în cercetarea istoriei transilvănene, investigând mai ales anii regimului comunist. De aspectele politice, sociale, economice sau de orice altă natură ale regimului de la București s-a ocupat mai ales *School of Slavonic* de pe lângă University of London și Dennis Deletant, principalul promotor al cercetărilor de românistică în Anglia începând cu 1965, alături de Eric D. Tapee într-o primă perioadă. Acestea au fost circumscrise până în 1989 aproape exclusiv temelor amintite, istoriografia engleză fiind ceva mai săracă în direcții de cercetare decât celelalte. Englezii au fost cei mai consecvenți în promovarea legăturilor oficiale cu istoriografia română. Colocviile româno-engleze pe teme istorice s-au desfășurat cu o perseverență englezească din trei în trei ani începând cu 1974, indiferent de nuanțele regimului de la București. Din nou aici un merit deosebit l-a avut Dennis Deletant, cel care a continuat meticolos un demers început de mentorul său, Eric D. Tapee în 1974.

Istoriografia germană a fost, în afară de cea maghiară, cea mai diversificată tematic în ceea ce privește Transilvania. De la abordări ce țin de evul mediu până la cercetări de istorie contemporană, regăsim diverse probleme cercetate. Un câștig important pentru cercetarea istoriei acestei foste provincii habsburgice l-a avut preluarea, începând cu 1960 până în 1990, de către Mathias Bernath a conducerii revistei *Südost Forschungen*. Cercetarea istoriei politice a Transilvaniei prin Karl Nehring, Gerhard Seewan sau Manfred Stoy, completată cu studierea națiunii române din Ardeal, datorată mai ales lui Mathias Bernath, dar și lui Emanuel Turczinski, și evoluțiilor acesteia până în zorii epocii moderne sunt principalele direcții consemnate de cercetarea germană asupra Transilvaniei. Istoriografia germană aduce contribuții reale mai ales la lămurirea genezei conștiinței naționale românești, Mathias Bernath fiind unul dintre specialiștii recunoscuți în domeniu, un model al analizei și explicației în măsură să aducă lămuriri absolut necesare acestei chestiuni. Cercetarea germană a avut o evoluție ascendentă sub aspectul bogăției tematice începând cu anii '60 și sfârșind cu anii '80, paralel cu adâncirea înțelegerii istoriei Transilvaniei prin contribuții din ce în ce mai riguroase. Ultimele două decenii ale regimului Ceaușescu beneficiază de cele mai competente analize de istorie a Transilvaniei cauzate de diversificarea cercetării și multiplicarea centrelor de studiu. Pe lângă *Südost Institut* din Munchen spațiul ardelean mai beneficiază de excelente investigații și de la *Osteuropa Institut* din Berlin sau Universitatea din Bochum, unde exista o puternică catedră de istorie central europeană coordonată de Emmanuel Turczinski. Contribuții fundamentale a adus istoriografia germană mai ales în direcția afirmării conștiinței naționale românești într-un cadru propice creat de Viena prin politica sa integraționistă.

